

רשימות מהניכר (ג') המפגש עם ג'יימס בונד

מאת: יורם בר-גל

סמטת הבאר

אימפריאליסטים נוהגים לכפות את תרבותם על המרחב, בין השאר על ידי נתינת שמות שזרים למקום שנכבש. בהתבוננות במפת הרחובות בקריית חיים נראה כי עיריית חיפה (הרשות הקולוניאלית) נהגה בצורה דומה. במקום סימני רחובות א"ב שביטאו במרחב את ערך השוויון של המייסדים, העירייה כפתה על הרחובות שמות חוצניים למקום. השמות שנבחרו היו בין השאר תוצר של אתנן פוליטי של העירייה, והיה בכך כמובן אונס תרבותי שקיבל ליגיטימציה חוקית.

התחשבות במקום שנכבש הייתה נעשית אם היו מקדישים יותר שמות רחובות שקשורים להיסטוריה המקומית הקצרה, וכך מסייעים בשימורה. שמות כמו החולות, הצרכניה, החילף, היבלית, הפסים, הבאר, פועלים, המעברה, ההגנה, תנועות הנוער, מגדל המים – הם דוגמאות לשמות מקומיים שהיו עשויים לשמר את ההיסטוריה של היישוב. אפילו מחקו את ה"כביש ראשי" שהוא שם רחוב מקובל בערי העולם (High Street). (אם לדעתכם השם "חילף" על שם צמח החולות המקומי נשמע מוזר לשם רחוב, חכו להמשך, כאשר העלילה עם ג'יימס בונד תתרחש סביב רחוב willow, על שם צמח הערבה שגדל כאן)

הרהורים אלה בערב סגרירי אפור וגשום עולים כאשר אני ניצב בפתח הדירה העכשווית הנמצאת במרומי הגבעה ברחוב הנקרא "סמטת הבאר". אם אפנה ימינה, ואחצה צומת קטנה אגיע לבית של הצייר האנגלי ג'ון קונסטבל שצייר את נוף האזור הכפרי הזה, לפני שהפך לכפר שמריהו של לונדון. מחלון ביתו יכול היה קונסטבל לראות את הנוף הפסטוראלי שרעו בו פרות או שתו את מימי הברכות, בהן משתכשים כיום ברווזים לחדוות הילדים בכל ימות השנה. הוא הנציח נופים כפריים קסומים שצוירו על בדים גדולים והיוו מאוחר יותר השראה לאימפרסיוניסטים לצאת לטבע ולציירו. ביתו של קונסטבל עומד בקצה הרחוב שהיווה את גבולה של השכונה הקטנה, שהתחילה רק להתפתח סביב באר המים.

Hampstead Heath, ציור של ג'ון קונסטבל <<

עוד בחייו היה קונסטבל עד לתמורה המקומית שעברה על הגבעה הכפרית של המפסטד, הקשורה לבאר הנמצאת כחמישים מטר ממערב לביתי. אני מספר דברים אלה להראות כיצד ניתן לשמר בעזרת השמות היסטוריה מקומית הנשפכת כאן מכל בית וכל סמטה. דקה הליכה, מעבר לצומת

ולעיקול הרחוב, עומד בניין הבנוי לבנים אדומות, ועליו כתוב בגדול "בית הבאר". למי שגדל על הנצחת מציאת המים בקידוחי עמק יזרעאל בשנת 1929 התחברה הבאר עם הכפריות והפסטוראליות המקומית.

ראיתי בעיני רוחי נשים כפריות הרוקדות ריקודי עם אנגליים לצלילי חמת חלילים סקוטית. רועי בקר הלבושים בלויים, וכובעי קש לראשם, מוליכים עדריהם לעת ערב אל הבאר ברחוב שבו אני גר. אבל המציאות המקומית הייתה אחרת לחלוטין והיא נמצאת בהמשך, בסמטה הנושאת את השם Flask Walk. הדבר קשור למשבר המים בעיר לונדון בסוף המאה ה-

17. אין הכוונה שהתמזה התייבשה או מפלס מי התהום ירד חס וחלילה, אלא למגיפות הרבות שפקדו את מרכז העיר והביאו לתמותה עצומה. רופאים שחקרו את הנושא, וסימנו את מגורי החולים והמתים על מפה, ראו כי הם מרוכזים סביב בארות מסוימות. בבאר של גבעת המפסטד המוות לא ביקר לעיתים תכופות. פרסום הידיעה הביא יזמים זריזים לפתוח בית מרחץ וכן עסק של מכירת בקבוקונים ארוכי צוואר של "מי מעיינות" טבעיים מהמפסטד. עד מהרה מי הבאר הועברו גם למבשלות שכר שצצו כפטריות בגבעה ויצרו בירה שנחשבה לא רק טעימה אלא גם בעלת תכונות מרפא. יזמים אלה הקדימו במאתיים שנה את עמיתיהם בארצנו הקטנה כקיבוץ עין גדי ורמת הגולן שעושים "קופה מרשרשת" בנסיבות דומות של שמועות על טיב המים.

פאב "הבקבוקון"

כמאה מטר ממערב לבית הבאר ובהמשך הסמטה, מצוי פאב "הבקבוקון" אליו נשאתי רגלי באותו ערב. חולף על יד בתים צמודים אחד לשני, שנבנו בסוף המאה ה-18. קירות הבלוקים האפורים מתעוררים לחיים בעזרת מסגרות החלונות הצבועות בלבן ודלתות כניסה הצבועות בכל צבעי הקשת. עוד כמה כניסות צבעוניות ואעמוד מול "הבקבוקון". הוא נבנה על חורבת בית פינתי (1873) שנים אחדות לפני שהגיעו החלוצים הראשונים לפלשתינה וייסדו את ראשון לציון.

לעיני זרים המבקרים בשכונה, כל הפאבים נראים דומים. בודאי אחרי שני ליטר בירה מהחבית כולם גם נשמעים אותו הדבר. אבל כל מקומי יודע להבחין היטב בשוני ביניהם, הניכרים לא רק בשמותיהם המוזרים או בגודלם. האנשים - הם אלה שעושים את ההבדל בין פאב אחד לשני. אנשים אלה רואים בפאב את המוסד הבריטי החשוב ביותר, אחרי בית המלוכה (ומאז מותה של דיינה, אולי אף עולה עליו). כך למשל ג'ורג' (שהוזכר כבר ברשימות הקודמות) הממוקם על אם הדרך, משמש את העוברים והשבים ואת עובדי בית החולים הסמוך בסוף יום עבודתם. מעל הפאב אצל ג'ורג' ישנם חדרים אחדים ועליית גג, שהיה משכיר אותם לעגלון שסוּסו שבר את הרגל או שציר עגלתו קרס מעומס חביות הבירה. כזכור, ג'ורג' הכניס מסכי פלזמה למשך את בעלי כתובות הקעקע אוהדי ארסנל או ליברפול לחוויה קולקטיבית של צפייה במשחקים ולאחריה חגיגת הניצחון או טקס ההפסד. אלה ילוו בחיבוקים, וישטפו בליטרים של בירה אנגלית סמיכה.

"הבקבוקון" The Flask הוא סיפור אחר לגמרי. אמנם נבנה כפאב "לילדי עובדים", אבל במהרה הפך למרכזם של אנשי הרוח הרבים שהתגוררו בשכונה, ואמנה אחדים מהם: לורד ביירון, ט.ס. אליוט, אלדוס הקסלי, ג'ורג' ארוול, ריצארד ברטון. יש אומרים שגם שארל דה-גול, שהתגורר בשכונה בזמן מלחמת העולם השנייה, היה מתגנב לפאב כדי להזדהות עם מארחיו הבריטים והיה מוכן לטעום לערב אחד את המשקה הברברי שנמזג שם, ולא את יין הבורגונדי האדום שהיה חביב עליו.

הפאב הגדול כולל בקומת הכניסה שני אולמות נפרדים שלכל אחד מהם כניסה נפרדת. הקטן שבהם הוא פאב "תפעולי" לשעות היום. הוא פשוט למדי, קומפקטי מיועד לעוברים ושבים. דלתותיו פתוחות

לרווחה ומזמינות לשתות כוס בירה, לעיין בעיתון לתפוס שיחה קצרה בשעת הצהריים עם אנשי השכונה שחלקם מגיע על קלנועית לפתח הפאב. אבל החלק המעניין של "הבקבוקון" הוא האולם האחורי - סלון גדול. הוא מיועד בעיקר לשעות הערב. ספות הסבה אדומות, שבקבוקי שמפניה מונחים לצידן ומראות גדולות מעוטרת בדמויות ארט-נובו משתקפות במראות שמסביב. תמונות נשים אגדתיות או סצנות צייד, פלקטים ישנים של הרכבת התחתית ונופים פסטוראליים מפוזרים פה ושם. מנורות נחושת הצמודות לקירות מפזרות אור נעים. הטפטים והשטיחים בולעים את הרעשים ויוצרים תחושת רוגע.

שם, בסלון האחורי פעמיים בשבוע בשעות הערב מתרחשים אירועים המושכים לפאב אנשים מהעילית המקומית וקהל אוהד נוסף. בימי שלישי הערב מוקדש לפיצוח חידות – משימה שנראית קלה בשעה הראשונה, אבל אחרי שני ליטר בירה, קשה לזכור אם פריז היא בירת הונגריה, או בקאהם הוא בעלה הטרי של מדונה.

מאחר שהיום שבו אני עושה את דרכי אל הבקבוקון הוא יום רביעי, בפאב יתרחש אירוע שונה לחלוטין: ערב המיקרופון הפתוח. כל אחד יכול לשיר, לדקלם או לספר סיפור, לנאום נאום פוליטי, או לנתח רעיון חדש ממחזה ישן של שקספיר שמוצג ב"תיאטרון הלאומי", בגדה הדרומית של התמזה. זהו הפנינג מעניין המזכיר את הייד פארק בימי ראשון. מקורו של הפנינג בחנות ספרים נפלאה בעלת שתי קומות הנמצאת מעבר לכביש הראשי. בחנות זו משוררים היו קוראים משיריהם, וסופרים מספרים פרקי ספרות. הדיונים היו נמשכים ב"בקבוקון". יש אומרים כי בערב כזה התגבשו רעיונות הפנטסיה של ה.ג' וולס לספר "מלחמת העולמות", שהביא לשכונה לאחר שנים את ג'ורג' אורוול, שמצא עבודה בחנות הספרים הגדולה ושאל ממקטרתו ומכוסות הבירה בפאב השראה לספריו הידועים -

"1984" ו"חווה החיות". אגב, לא כולם אהבו את אורוול – לדעת רבים מדיירי השכונה השמאלניים, התקפותיו על הקומוניזם היו מוגזמות והיו מעדיפים שלא יקלקל להם את מצב הרוח בהפצת רעיונות שמרניים.

בפאב עם ג'יימס בונד

הבר בסלון הגדול ב"בקבוקון" נראה כחדר פיקוד של אונייה מלכותית בסרט מצויר. הוא בנוי כמשטח מעץ אלון כהה, שממנו יוצאות כמות מרשימה של משאבות בירה, המקושטות בסמלים המצועצעים של מבשלות השכר. לצד הבר תלוי שעון שהזמן אינו רץ לו כלל, ולידו הפעמון המסורתי שמבשר לבליינים על שעת הסגירה. מעל הבר תלויות במהופך עשרות כוסות המחזירות את האור הרך ויוצרות תחושה של קודש. מאחורי הדלפק עומדים מספר מוזגים צעירים יחסית. על פי דיבורם, נראה כי הם מכירים את רוב באי הערב. יודעים את סוג הבירה המועדפת על ידיהם.

על הספות האדומות והכורסאות המפוזרות, וסביב שולחנות העץ הכבדים, יושבים כשלושים איש. נראה על פי גילם כי הם יכולים להיות קהל בטוח של התזמורת הסימפונית. רבים מהם חוו את הבלייץ על לונדון ופנו מתחנת פדינגטון עם הטדי דוב טרוט האוזניים שהוצמד להם. מקלות הליכה ושני זוגות קביים מאלומיניום היו חלק מתפאורת האולם. פה ושם ישבו נשים יותר צעירות, לא ברור אם הן פיליפיניות מבוגרות או נשים מהשכונה שהגיעו מתוך עניין לאירוע. עם זאת, נראה כי האנשים מכירים זה את זה. נפגשים בדרך קבע, נאנחים יחדיו על

מכאובי הראומטיזם או מעלים זיכרונות מזמן שירותם ברחבי האימפריה. אולי נזכרים בפיצוץ
מכוניות התופת ברחוב בן יהודה בירושלים, 22 בפברואר 1948?

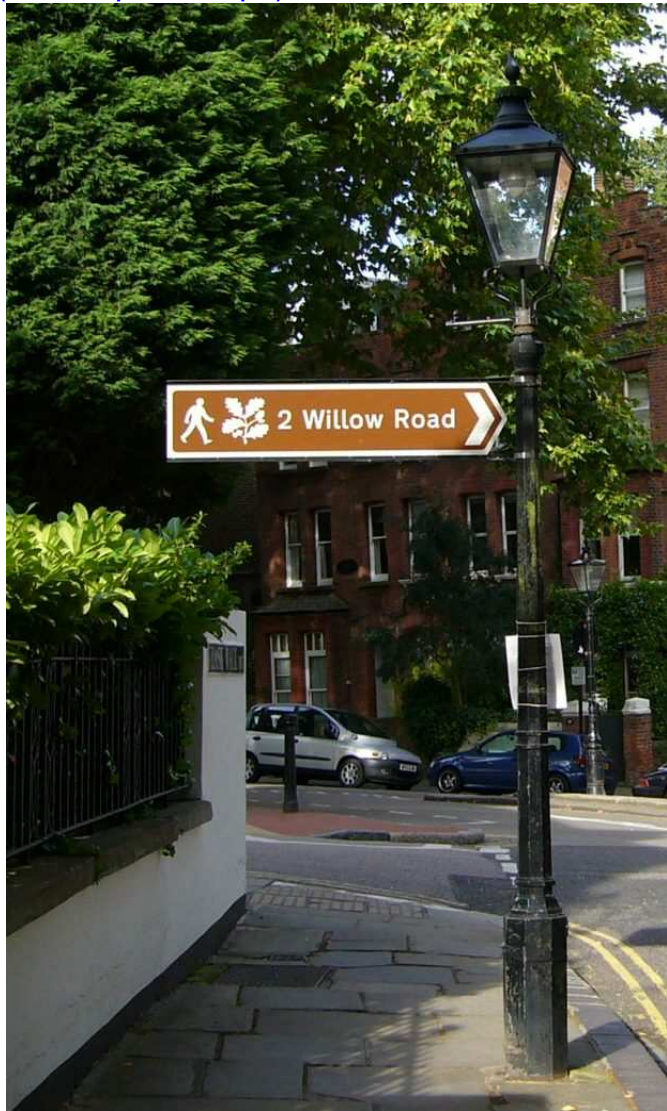
מצאתי כיסא ריק ליד אחד השולחנות וניסיתי להשתלב באווירת הערב. התבוננתי באנשים
ובאינטראקציות ביניהם. לרגע האווירה יצרה תחושה של ההתכנסות לפעולה "בתנועה
המאוחדת". עוד מעט יכנס המדריך מנחל עוז ויברר מדוע לא לובשים את החולצות הכחולות,
שלא להזכיר את ההלם שיראה שכולם שותים בירה ולא חלב של תנובה.
[שלט הכוונה ב well walk \(ברקע אחורי – חלון חדר עבודתי\)](#)

מפעם לפעם היה ניגש אחד
הנוכחים לשולחן הקטן, מקיש
בסכין מספר נקישות על כוס
הבירה הריקה, ושקט משתרר.
השקט הופרע רק כאשר כוס
הבירה שאחד הנוכחים שתה,
נחתה חזרה על השולחן. אז היה
פותח הדובר ואומר מספר
משפטים למיקרופון. יש שדבריהם
נאמרו במבטא קוקני כבד, ולכן
מלבד להשתתף בתגובת הצחוק
הכללית, לא יכולתי להבין דבר.
אחרים דיברו בהיגוי תקני של
הבי.בי.סי, אותה רכשו טרם גיוסם
לשירות הממלכה. הראשונים
שדיברו נגעו בענייני דיומא, כמו
האולימפיאדה – תוך השוואת
האירועים בבייג'ין לאלה שהיו
בברלין לפני המלחמה הגדולה.
אחרים התבדחו בעדינות על
הפוליטיקאים הנוכחיים ושניים
סיפרו זיכרונות מזמן שירותם
בבורמה.

הזמן חלף לאט, ונראה כי כולם
מצפים למשהו שלא היה ברור מהו.
סימן לכך היו שני כובעים
משומשים שהיו מונחים מראשית
הערב על השולחן ליד המיקרופון –
כובע מצחייה, כזה שלובשים

שחקני גולף, והשני – כובע פרווה חורפית. גחנתי לעבר האיש שישב לידי, שכבר היו לנו
קשרי רעות של בירה הדדית, ושאלתי – "למה מצפים?" בעיניים שוחקות משהו, אמר כי
לפני מספר שבועות הוחלט כי הערב יהיה עימות מחדש בין יאן וארנו תושבי השכונה. זאת
לכבוד יום ההולדת ה-100 של יאן, שנחוג לפני כמה שבועות. הוא הוסיף וסיפר פרטים:

"יאן נולד עם כף של זהב בפה למשפחה אנגלית עשירה מאוד. אביו היה חבר פרלמנט,
שחיבב נשים, תכונה שהוריש לבנו. אימו יעדה אותו לגדולות בשירות הממלכה. היא שלחה
אותו ללמוד בבית ספר 'איטון' ובאקדמיה הצבאית המלכותית. בגיל 20 נסע עלם החמודות
לאוסטריה, גרמניה ושווייץ לשפר את ידע השפות שלו. משנכשל בניסיונו להתקבל לשירות
החוץ, עבד כעיתונאי והיה גם במוסקוה. באמצע שנות השלושים חזר הצעיר מלא המרץ

לגור בלונדון. בה הסתובב כטווס עם שובל של נערות אחריו ובאחד הימים פגש על מגרש הגולף את ארנו".

ביקשתי את סליחת המספר, ניגשתי לבר ולקחתי עוד שתי כוסות בירה. כשאני שומע סיפור עם ניחוח היסטורי, גדל הצמא והולך. חזרתי לשולחן הנחתי כוס מוזהבת עטורה בקצף לבן מול איש שיחי ולאחר לגימה הוא המשיך לספר:

"ארנו גדל במשפחה של סוחרים עצים בבודפשט, ואחרי מלחמת העולם הראשונה יצא ללמוד ארכיטקטורה בפריז והושפע מאוד מהתנועה המודרניסטית שנולדה באותה עת, והעדיפה שימוש בבטון כחומר בנייה. ארנו היה גדל גוף, עם בטחון עצמי מופרז, איש עקרונות, דייקן, ולקח את החיים ברצינות. לאחר שנשא לאשה צעירה אנגלייה, עבר ללונדון. באמצע שנות השלושים החליט לבנות את ביתו. הוא בחר בהמפסטד כמקום המועדף. עד שגובשו רעיונותיו התכנוניים שיחק גולף ושם פגש את יאן. אבל המפגש האמיתי ביניהם נערך מספר חודשים מאוחר יותר כאשר הובאו בפני הציבור בשכונה תוכניות הבנייה של ארנו. הוא קנה שלושה בתים ג'ורג'יאנים צמודים בכניסה לפארק הגדול והתכוון להרוס אותם. תחתם תכנן שלושה בתי בטון, שהגדול מבניהם צריך להפוך לביתו החדש. יאן, הפטריוט, לא רצה לתת לחוצן ההונגרי בעל המבטא המוזר להרוס מורשת בריטית."

בית ב Willow Rd. 2, המפסטד

עוד הוא מספר את הרקע האישי, ניגשו למיקרופון שני אנשים שישבו כל העת בצד על הספה וניהלו שיחה חרישית. האחד חבש את כובע הגולף - הנחתי כי יאן ידבר מגרוננו, והשני חבש את כובע הצמר שייצג את ארנו.

יאן ניגש ישר להתקפה חזיתית וטען כי למרות הזמן שעבר, הוא חושב כי ארנו עשה מעשה פשע שאין חמור ממנו:

"הבניין שהקמת ברחוב Willow Rd 2 חסר השראה ומעופף. הוא נראה כמחסן עם חלון גדול מאוד לרוחבו. אין בו שום ייחוד ואפילו אין גינה בחזיתו. הדאגה שיהיה לך הרבה אור בבית ותראה את הגן האחורי הגדול, לא הייתה צריכה להיות על חשבון המורשת שלנו. הרי גם כאשר בנית אותו ב-1938, היו כבר רבים כמוהו בעולם. למה היית צריך להרוס את השכונה, ועוד במקום כזה – בכניסה לפארק.

עקשנותך והאגואיזם האידיאולוגי השמאלני, לא נתנו לך מנוח. גם אחרי המלחמה הגדולה המשכת להרוס את הנוף הלונדוני. הרס שהגיע לשיאו בבניין Trellick Tower בדרום קנסינגטון, שבנית בראשית שנות השבעים.

ארנו גולדפינגר על רקע מגדל Trellick.

נראה כי את הרעיון בכלל קיבלת מבנייני המפלצות האורבניות שאישר הסוציאליסט אבא חושי ברמת הדר בחיפה מספר שנים קודם, ושהאדריכל שתכנן אותם למד אתך בפריס לפני שעלה לפלשתינה. מי בכלל נתן לך רישיון לעסוק בארכיטקטורה? אני עוד אגמור אתך את החשבון מר **ארנו גולדפינגר!**"

איזה יופי חשבתי לעצמי, לא רק שהעסק מתחמם מבחינת תוכן הדברים, אלא גם הביטויים התוקפניים נעשו מרתקים. התחיל להיות דומה לתרבות השיחות המנומסות אצלנו בארץ. לעזאזל, מי היה האדריכל

החיפאי הזה שהזכר? ובכלל השם גולדפינגר מזכיר לי משהו אחר, האם יש קשר?

המקורפון נלקח על ידי ארנו, הוא הזיז את כובעו, הושיט כוסית יין ריקה ליאן ואמר: "מי אתה שתלמד אותי דרכי מוסר, נאמנות ופטריטיזם. אמנם שירת במודיעין הימי בזמן המלחמה הגדולה, והיית מעורב בפעולות רבות. אבל זה לא מצדיק את חיי הפלייבוי שניהלת. האם לא היית יכול להינתק מאמך הדומיננטית ולכן החלפת נשים כמו גרביים? כל כך התגעגעת לנערה היהודייה שפגשת בווינה, כשהיית בתול, ולימדה אותך את סודות המיטה, עד שעשרים וחמש שנה לאחר מכן ניהלת רומן סוער בג'מייקה עם יהודיה אחרת **Blanche Blackwell**? טוב, אני מבין כי עשית זאת כנקמה לרומן שאשתך הטרייה ניהלה במקביל כאן בהמפסטד עם ראש מפלגת העבודה שלנו **Hugh Gaitskell**. אתה בטח שואל למה אני מלכלך עליך בצורה כזאת כאן בפאב? הרי אתה בעצמך טענת ל"עין תחת עין". מר **יאן פלמינג** כאשר דיברת מגרונו של **ג'יימס בונד**, הדמות הספרותית שיצרת."

יאן פלמינג

ניסתי להבין בין השורות מה הקשר בין כל הדברים הנאמרים, אבל כנראה ארנו שמע לליבי, הוסיף ואמר:

"אתה בעצמך אמרת כי בגלל הבית שלי ב Willow Rd 2 החלטת לקרוא בספרך את דמות האיש הרע על שמי – גולדפינגר. לא כעסתי על הקשר שכתבת שיש לגולדפינגר עם מוסקווה, אבל היה קשה לי עם הננסות של הדמות שיצרת. מהיכן בכלל עלתה לך המחשבה שאני רוצה לשדוד את הזהב בפורט נוקס? הבנק של אנגליה לא טוב יותר??

בטיפשותי ובטוב ליבי לא פניתי לערכאות שיעצרו את הפצת ספרך, ואני מצטער על כך. אגב, אני מודה לסוכן שלך ששלח לי ספר חתום על ידך. נקמתך אמנם הותירה את שמי כמזוהה עם הרוע בעולם, אבל

זה העולם הספרותי בלבד. החזרתי לך מנה אחת אפיים: בייתי עבר לרשות ה **National Trust** והפך להיות מוגן לנצח בפני הרס – עצם בגרונו וגרונות חבריך שעשו לי את המוות בזמן בנייתו. יצירתי חיה ונוכחת, מר יאן פלאמינג. אלפים מגיעים ומשלמים כסף כדי לראותה ואלפים עוברים לידה כל סופשבוע בדרך לפארק שצייר קונסטבל."

וכך נמשכו הדברים עוד כעשר דקות, בהחלפת מהלומות מילוליות חלקן מתחת לחגורה בעיקר מצד ההונגרי. עד שלבסוף, יאן שנראה כי הוא שומר על קור רוח בריטי, התרומם ובשקט הוריד את כובעו וסימן משהו באצבע. מאחורי הבר יצא אחד הצעירים, גבר יפה, דיג מעל הדלת הקטנה עם שתי כוסות בירה ענקיות, וקרא **"ג'יימס הוא שמי, ג'יימס בונד, 007 לשירותך אדוני"**, והניח את הכוסות ליד בני הפלוגתא. מחיאות כפיים של הנוכחים הבהירו לי כי כנראה זאת סצנת הסיום.

לקחתי את המעיל וחבשתי את הכובע השחור, יצאתי מהפאב המהביל והחמים אל האוויר הקריר של הלילה. הליכה של כמה עשרות צעדים עד הצומת של סמטת הבאר הביאו אותי אל שלט הכוונה בצבע חום לכיוון המוזיאון המקומי Willow Rd 2. ראיתי בדמיוני הרווי בירה אנגלית, את גולדפינגר יושב בביתו המרווח צופה על הגן ואינו יודע כי ג'יימס בונד יושב בפאב הסמוך ומתצפת על מעשיו. איזה היסטוריה של שכונה!!!

לונדון, 2008

bargal@geo.haifa.ac.il
<http://geo.haifa.ac.il/~bargal>

הציר של ג'ון קונסטבל: "Hampstead Heath" נלקחה מאתר: www.hampstead.net
התמונה של יאן פלמינג נלקחה מאתר: www.mediabistro.com
התמונה של ארנו גולדפינגר נלקחה מאתר: www.camdennewjournal.co.uk/